

TOMASZ GAŃKIEWICZ, PIOTR ZBROŻEK

Przejmowanie lasów i gruntów przeznaczonych do zalesienia na przykładzie RDLP Białystok

Take-over of Forest and Grounds to-be- Afforested
as Exemplified in the RDSF Białystok Region

Proces intensywnego zwiększania zasobów powierzchniowych leśnictwa trwa od pięciu dziesięcioleci. Początkowo było to wynikiem upaństwowienia związanego z reformą rolną i przejmowaniem mienia tzw. poniemieckiego a potem również dóbr kościelnych i klasztornych. Następnie, po dokonaniu klasyfikacji gruntów rolnych, znaczne arealty uznano za powierzchnie leśne lub przeznaczone do zalesienia. Dotyczyło to w szczególności najłabszych gruntów rolnych i nieużytków, których rygorystycznie często wymuszone zalesianie, nie zawsze było uzasadnione z punktu widzenia obecnej wiedzy ekologicznej.

W latach siedemdziesiątych nastąpiło masowe przekazywanie gruntów przez rolników indywidualnych na rzecz Skarbu Państwa, w zamian za uzyskanie renty. Obecnie, w rezultacie przemian ustrojowych i własnościowych w Polsce oraz upadku i likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych, zaistniała w tym względzie nowa sytuacja faktyczna i prawna.

Zgodnie z ustawą o lasach z 28.IX.1991 r. wszystkie lasy Skarbu Państwa nie będące w zarządzie Lasów Państwowych, z mocy ustawy przechodzą w zarząd LP, zaś lasy i grunty przeznaczone do zalesienia znajdujące się w zasobach Państwowego Funduszu Ziemi przechodzą również w zarząd LP. Na podstawie ww przepisów do roku 1995 RDLP w Białymstoku przejęła z PFZ oraz z zasobów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i od wojska około 16 tys. ha lasów i gruntów przeznaczonych do zalesienia. Zmiana przepisów w gospodarowaniu gruntami Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa z 4 stycznia 1994 r. dotycząca przekazywania Lasom Państwowym tylko rozgraniczonych działek leśnych spowodowała, iż część lasów po byłych PGR nierozgraniczonych w odrębne działki pozostaje do czasu rozgraniczenia w zasobach Agencji Własności Rolnej

Skarbu Państwa. Ponadto Agencja posiada ponad 10 tys. ha gruntów rolnych zbędnych dla gospodarki rolnej, które stanowią potencjalne tereny do zalesienia. Ustawa o lasach z 28.09.1991 r. (art. 36) warunkuje możliwość przejęcia w zarząd LP ww gruntów z przeznaczeniem tych gruntów do zalesienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Ze względu na fakt braku aktualnych planów przestrzennego zagospodarowania uwzględniających problematykę granicy rolno-leśnej w większości gmin, proces przekazywania gruntów został nieco wyhamowany. Zarówno i ustawa o lasach, jak i ustawa o gospodarowaniu gruntami Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, są nowelizowane. Efektem zmian ma być uproszczenie zasad formalno-prawnych przekazywania zarządu gruntów Skarbu Państwa.

W umiarkowanej strefie klimatycznej naszego regionu lasy stanowią dominujący, w naturalnych warunkach ekosystem. Wylesienia dokonane zostały przez człowieka. Zatem przyjąć należy, że utrzymanie właściwego stopnia lesistości jest działaniem prawidłowym nie tylko z punktu widzenia produkcji drewna. Lasy spełniają ponadto ważną rolę środowiskotwórczą, ochronną i szereg funkcji społecznych. Nie należy także wykluczać traktowania pewnej części gruntów zalesianych, jako ewentualnej rezerwy powierzchniowej dla rolnictwa, traktując to jednak jako wyjątek uzasadniony ekstremalnymi sytuacjami. Dlatego istotną rzeczą jest właściwe rozeznanie i zaplanowanie zalesień. Przeznaczenie gruntów na ten cel musi być traktowane jako część systemu racjonalizowania użytkowania ziemi. Zakres i intensywność działań powinny zostać zróżnicowane w poszczególnych częściach kraju. Uwzględnić trzeba priorytety rolnictwa, leśnictwa, ochrony przyrody, turystyki i inne. Uwzględniać również należy klasy gruntów i ich przydatność rolniczą, potrzeby i tradycje miejscowej ludności, stopień zagrożenia erozją i stosunki hydrologiczne. Konieczne jest pozostawienie pewnych powierzchni nie poddawanych zalesieniom jak użytki ekologiczne, baza pokarmowa dla zwierzyny i rezerw gruntów dla rolnictwa. Szczególnie ostrożnie powinny być kwalifikowane do zalesień dotychczasowe użytki zielone, z uwagi na ich charakter, rolę w retencji i ochronę przed odwodnieniem. Należy zaniechać pośpiechu w realizacji całości przedsięwzięcia zwiększenia lesistości.

Cykliczne aktualizowanie planów zagospodarowania przestrzennego gmin w rytmie pięcioletnim i granicy czasowej programu do 2020 r. wydaje się rozwiązaniem optymalnym.

Lasy Państwowe są w stanie zalesić i zagospodarować proponowane przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa i Urzędy Rejonowe powierzchnie, jednakże proces zalesiania nie powinien odbywać się zbyt radykalnie, bez rozpoznania warunków glebowo-siedliskowych i przygotowania odpowiedniego materiału sadzeniowego. Ponadto należałoby przeanalizować zasadność zalesiania gruntów rolnych klas III i IV. Prawo powinno traktować wymieniony problem nieco bardziej elastycznie niż obecnie. Obniżenie cen na te grunty rolne po byłych PGR powoduje, że zgłaszają się chętni do ich zakupu. Na takich gruntach można prowadzić gospodarstwa ekologiczne, gdyż na terenach Białostoczczyzny zarówno zanieczyszczenia powietrza jak i gleb wykazują niskie stężenia. Nowych rozwiązań prawnych należałoby również oczekiwać w sprawie konieczności przejmowania z Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa niewielkich działek leśnych, na których nie może być prowadzona racjonalna gospodarka leśna (szachownica). Ten problem może być rozwiązany jedynie przez dokonanie scaleń gruntów poszczególnych wsi, przed określeniem przebiegu granicy rolno-leśnej.